

KS. PIOTR GAJDA

Porąbka Uszewska
MATKA BOSKA Z LOURDES

Parafia Porąbka Uszewska leży w odległości 26 km na południowy zachód od Tarnowa. Położenie parafii jest bardzo urozmaicone pod względem rzeźby terenu. Liczne wzgórza, dochodzące do 400 m npm (Bocheniec), poprzecinane wieloma dolinami potoków spływających do rzeczki Niedźwiedź, nadają całej okolicy dużego uroku¹. Wioski należące do parafii mają strukturę łańcuchową; domy pobudowane są po obydwu stronach rzeczki i drogi prowadzącej z Melsztyna do Dębna. W rejonie kościoła parafialnego krzyżują się drogi: jedna prowadzi w stronę wzgórza Bocheniec, druga w stronę Łysej Góry poprzez wzgórze i przysiółek Godów. Sanktuarium Matki Bożej z Lourdes w Porąbce Uszewskiej, a jest nim grota z figurą Niepokalanej, usytuowane jest u podnóża wzniesienia Godów, na zboczu, ok. 100 m od rzeczki Niedźwiedź.

W latach 1898—1903 wikariuszem w Porąbce Uszewskiej był ks. Jan Palka. Urodził się w wiosce Podłopień, par. Tymbark, 7 07 1870 r. Na kapłana został wyświęcony w Tarnowie w 1894 r.² Ostatnie lata życia (1924—1938) przeżył w Porąbce Uszewskiej na stanowisku proboszcza. Odznaczał się m. in. gorącym nabożeństwem do Matki Bożej oraz niezwykłą wytrwałością w dążeniu do raz wytkniętego celu. Chyba te dwie cechy charakteru sprawiły, że w Porąbce powstało sanktuarium Matki Bożej. Ok. 1900 r. „ks. Jan Palka był z pielgrzymką w Lourdes. Jako wielki czciciel NMP postanowił podobną grootę jak w Lourdes zbudować w Porąbce Uszewskiej. W tym celu przywiózł ze sobą dość duży model gipsowy Groty z Lourdes oraz wodę z cudownego źródła. Według tego modelu zbudowano grootę w Porąbce³.

Z ustnego przekazu porębskich parafian wynika, że ks. Palka po powro-

¹ Zob.: *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, pod red. F. Sulimierskiego i B. Chlebowskiego, t. 8, Warszawa 1887, s. 814.

² *Rocznik Diecezji Tarnowskiej* 1936, s. 250.

³ Zob.: *Kronika Parafii Porąbka Uszewska* r. 1904; K. Zatorski ks., *Grota Najświętszej Maryi Panny z Lourdes w Porąbce Uszewskiej*, Cur. 128(1978), s. 167.

cie z pielgrzymki zabrał się z zapalem do urzeczywistniania swoich planów, i że „ludność miejscowa bardzo chętnie przystąpiła do budowy”⁴. Budynek grotty został usytuowany z północnej strony dawnego kościoła. Za materiał budowlany posłużył miejscowy kamień, piaskowiec. Grota zbudowana została na planie prostokąta. Otwarta na zewnątrz arkadą, zamkniętą łukiem spłaszczonym, zwrócona w kierunku południowym⁵. Wnętrze grotty nakryte jest trzema przesłami żaglastych sklepień na gurtach⁶. Wewnątrz, w niedużej odległości od ściany, stoi kamienny ołtarz. W nastawie umieszczone jest tabernakulum, a nad nim tron wystawienia. Frontowa elewacja grotty, wyłożona kamiennymi głazami, ma imponujący wygląd. Samą kaplicę-grotę od wewnętrznego dziedzińca oddziela wysoka, żelazna krata, otwierana na środku szeroką bramą. Po obydwu stronach kaplicy-grotty dobudowane zostały boczne nawy, a właściwie zakrystie, zamknięte półkolistymi portalami z kutymi, ozdobnymi drzwiami. Z prawej strony od wejścia do zakrystii w skrzydło budowli wkomponowana została ambona, z lewej zaś strony, symetrycznie do ambony, znajduje się obudowa studni z kranami do czerpania wody. Do tej studni ks. Palka nalał wody przywiezionej z Lourdes. Nieregularny szczytowy obrys grotty wieńczy duży kamienny krzyż, po prawej stronie, symetrycznie niejako do tego krzyża, w głębokiej wnęce została umieszczona figura Niepokalanej, wyrzeźbiona z kamienia, o wymiarach więcej niż naturalnych. Wykonana prawdopodobnie ok. 1900 r. przez nie ustalonego dotąd autora. Figura ta, będąca wiernym naśladownictwem statuy Niepokalanej z Lourdes, jest pomalowana farbą olejną. Matka Boża przepasana szarfą i Różańcem, ma ręce złożone do modlitwy, wzrok wzniesiony ku górze, u Jej stóp są dwie róże, a nad głową w aureoli widnieje napis: Ja jestem Niepokalane Poczęcie.

Budowa tego pięknego Sanktuarium, unikalnego w diecezji, co do wymiarów i położenia (może pomieścić ok. 300 osób), trwała ok. 4 lata. „Dnia 8 grudnia 1904 roku”, w 50 rocznicę ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu NMP, „została grota poświęcona przez ks. infułata Józefa Bąbę z Tarnowa, przy ogromnym udziale ludności miejscowej i okolicznych parafian”⁷. Kuria Biskupia udzieliła zezwolenia na celebrowanie w Grocie Mszy św.⁸ Ks. Palka doprowadził dzieło budowy do końca, nie będąc już wikariuszem w Porąbce od 1 03 1903 r.⁹ Ogrodzenia i upiększenia placu przed Grotą dokonał ks. Palka w okresie pełnienia w Porąbce obowiązków proboszcza w latach 1924—38. Gruntowny remont Grotty przeprowadził dopiero jeden z następców ks. Pal-ki — ks. prałat Kazimierz Zatorski w 1972 roku.

Ks. Palka, budując grotę w Porąbce, chyba świadomie nawiązał do dawnej tradycji tutejszej parafii, a była to tradycja maryjna; w starym kościele parafialnym wielką czcią cieszył się obraz Matki Bożej Pocieszenia. Kult ten zaczął jednak słabnąć i patronką parafii była Niepokalanie Poczęta. W parafii od kilkuset lat istniało Bractwo Różańca Wiecznego i Żywego. Jeszcze grota nie była poświęcona, a już ludzie w niej modlili się i wyprasali u Matki Bożej różne łaski. Po poświęceniu grotty, nabożeństwo do Niepokalanej ożywiło się jeszcze bardziej. Wierni przybywali tu indywidualnie, z rodzinami i w gru-

⁴ K. Zatorski ks., art. cyt., A. Jednak ks., *Dzieje Parafii w Porąbce Uszewskiej do 1918 r.*, Lublin 1975, s. 168, mszps.

⁵ Schematyzm Diecezji Tarnowskiej 1977, s. 544; A. Jednak ks., dz. cyt., s. 170—171.

⁶ Schematyzm Diecezji Tarnowskiej 1977, s. 544.

⁷ K. Zatorski ks., art. cyt., s. 167.

⁸ A. Jednak ks., dz. cyt., s. 170.

⁹ Archiwum Parafialne w Porąbce Uszewskiej, *Elenchus parochorum administratorum, cooperatum parochiae Porąbka qui penes ecclesiam hanc ab a. 1550 usque ad novissima tempora...*, s. 9; A. Jednak ks., dz. cyt., s. 169, nota 91.

pach, w różnych porach roku, a najwięcej z okazji odpustu parafialnego „na Matkę Bożą Różańcową” w I niedzielę października. Do czasu wybuchu II wojny światowej przybywały tu także liczne pielgrzymki, zarówno z parafii porębskiej, jak i z sąsiednich miejscowości. Po wojnie zwyczaj ten odradzał się z trudem, napotykając różne przeszkody. Przy okazji uroczystości odpustowej w Grocie wiele młodych dziewcząt i chłopców zapisywało się do Różańca, otrzymując na pamiątkę ozdobny dyplom. Po odpustowej sumie w grocie odbywała się procesja różańcowa do pięciu ołtarzy z Naświętszym Sakramentem. Do budzenia pobożności maryjnej, przyczyniały się nadto odprawiane w grocie nabożeństwa majowe i październikowe, a także często zamawiane tu przez wiernych, w porze letniej, Msze św., zwłaszcza z prośbą o zdrowie. Z Sanktuarium Maryjnym w Porąbce w okresie międzywojennym związane były zjazdy, pielgrzymki, rekolekcje zamknięte dla młodzieży z KSM-ów. W 1933 r. np. w rekolekcjach zamkniętych prowadzonych tu przez jezuitę o. Władysława Ciska z Krakowa wzięło udział ok. 60 osób. Młodzież, uczestnicząca w tych rekolekcjach, pochodziła z kilku parafii dekanatu wojnickiego. Wszyscy byli ogromnie zadowoleni¹⁰. To uroczyste i zaciszne miejsce nastrajało bowiem do modlitwy. W 1905 roku założona została księga łask. Do kwietnia 1978 r. zapisano w niej 129 łask. Dalsze czekają na wpisanie. W rozbudzaniu nabożeństwa do Niepokalanej mają w Porąbce — oprócz kapłanów — wielką zasługę Siostry Służebniczki NMP. Zostały one w 1906 r. sprowadzone za sprawą ks. Jana Palki, on też wybudował tu ochronkę. Siostry wywiązywały się dobrze z powierzonych im zadań: opiekowały się grotą, prowadziły ochronkę i pielęgnowały chorych. Każdy z tych celów posłużył im do rozwijania w ludzkich sercach nabożeństwa do Matki Bożej.

W ostatnich dziesiątkach lat do dawnych form kultu maryjnego w Porąbce, czasem mniej odpowiadających młodym, doszły nowe. Np. nabożeństwo dla młodzieży kończącej szkołę podstawową — z całego dekanatu. Odbywają się one w ostatnią niedzielę maja. Na ich program składają się: Msza św. z okolicznościowym przemówieniem i Komunią św., oraz akademia. Młodzież z poszczególnych parafii deklamuje odpowiednie wiersze i wykonuje śpiewy przy akompaniamencie instrumentów muzycznych¹¹. W rocznicę objawienia się Niepokalanej w Lourdes 11 II odprawiana jest zawsze w sanktuarium Msza św., skupiająca licznych wiernych. Czasem tę Mszę św. poprzedza procesja ze świecami. Co środę odprawiana jest Nowenna do Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Grocie, o ile pozwala na to pogoda. Tu również od szeregu lat w dniu 15 sierpnia odbywa się uroczystość dożynkowa, jako podziękowanie Bogu za przyczyną Matki Bożej za szczęśliwe zbiory. Tu, w grocie, kolejni kapłani-rodacy odprawiają swoje srebrne jubileusze, łączone zwyczajnie z uroczystością odpustową na Matkę Bożą Różańcową. Aktualnie z parafii porąbeckiej wywodzi się 17 kapłanów diecezjalnych i zakonnych oraz 10 sióstr zakonnych.

Kronika parafialna nie odnotowała sposobów obchodzenia rocznic poświęcenia Groty Matki Bożej z Lourdes w Porąbce Uszewskiej. Prawdopodobnie rocznice te nie były obchodzone w dniu 8 grudnia, lecz raczej w październiku — w dniu MB Różańcowej. W 1979 r. rocznica 75-lecia poświęcenia groty była obchodzona bardzo uroczysto, bo z udziałem nie tylko rzesz wiernych (pielgrzymki z Łysej Góry, Dębna i Niedźwiedzy), lecz także sióstr zakonnych, kapłanów pochodzących z parafii porębskiej i z całej okolicy i ks.

¹⁰ Nasza Sprawa, 1(1933), nr 1, s. 15; A. J e d y n a k ks., dz. cyt., s. 316.

¹¹ Relacja ustna proboszcza z Porąbki — Ks. Prał. K. Zatorskiego z dnia 6 01 1981 r.

Bpa Józefa Gucwy z Tarnowa. Ksiądz Biskup przewodniczył Mszy św. koncelebrowanej i wygłosił homilię, w której zachęcił wiernych do dziękczynienia za dar Groty w Porąbce; dziękczynienie to powinno się wyrazić w formie modlitwy i pokuty. Pokuta, do której wzywa Matka Boża, ma być zadośćuczynieniem nade wszystko za grzechy pijaństwa i rozwiązłości. Jubileuszowa Msza św., podczas której bardzo wiele osób przystąpiło do Komunii św., zakończyła się procesją różańcową do pięciu ołtarzy, udekorowanych artystycznie, podobnie jak i sama Grota, przez siostry Służebniczki NMP. Procesję prowadził już ks. proboszcz z Dębna, zaś odmawianiu różańca ze śpiewem tajemnic różańcowych przewodniczył miejscowy proboszcz ks. prałat Kazimierz Zatorski ¹².

Kult Matki Bożej Niepokalanej w Porąbce Uszewskiej na pewno się nie zmniejsza, chociaż niektóre dawne formy mniej są przez wiernych akceptowane. Kult wydaje się wzrastać, gdyż ciągle przybywają nowe formy, które odpowiadają mentalności młodego pokolenia. Ta ciągła żywotność kultu w młodym pokoleniu wiernych, staje się niejako gwarantem i sprawdzianem jego rozwoju na przyszłość.

¹² Piszący zna te fakty z przeżyć osobistych.